"Konstitusiya və Suverenlik ili" dövlətçilik tariximizin mühüm mərhələsidir

Müasir demokratik dövlətdə suverenliyin daşıyıcısı və hakimiyyətin yeganə mənbəyi xalq olduğu üçün konstitusiyalar da xalq tərəfindən, yaxud xalqın adından qəbul edilir. Demokratik hüquqi dövlətdə Konstitusiya nəinki dövlətin, habelə xalqın dövlətçilik iradəsini, ifadə edən əsas qanundur.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanan müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası 12 noyabr 1995-ci il tarixdə ümumxalq səsverməsi ilə (referendumda) qəbul olunmuş, bununla da ölkəmizdə demokratik, hüquqi dövlətin möhkəm təməli qoyulmuşdur. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının qəbulu dövlətçilik tarixində mühüm hadisə olmuş, ölkəmizdə müasir dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu üçün böyük yol açmış, insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinə zəmin yaratmaqla ölkə həyatının bütün sahələrinin inkişafına təkan vermişdir. Sənəd, sözün əsl mənasında, ölkənin Əsas Qanununa çevrilərək dövlət və cəmiyyət həyatının bütün sahələrini əhatə edən genişmiqyaslı qanunvericilik və institusional islahatların əsası kimi çıxış etmişdir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev demişdir: "Bizim Konstitusiyamız Azərbaycan Respublikasının tarixi ənənələrini, xüsusiyyətlərini əks etdirir. O, Azərbaycan Respublikasında demokratik hüquqi dövlətin qurulmasını, ölkəmizdə olan bütün vətəndaşların hüquq və azadlıqlarını təmin edəcəkdir. Bu bizim özümüzün Konstitusiyamızdır, müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasıdır. Yeni Konstitusiya Azərbaycanda demokratik hüquqi dövlətin qurulması, demokratik vətəndaş cəmiyyətinin yaranması üçün bütün əsaslar yaradıbdır, bütün təminatları veribdir. Bizim borcumuz bu təminatlardan, Konstitusiyanın bizə verdiyi qanuni əsaslardan səmərəli istifadə etmək və ölkəmizdə hüquqi, demokratik dövlət yaratmaq, vətəndaşların, insanların hüquqlarının qorunmasını təmin etməkdən ibarətdir".

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin rəhbərliyi və gərgin əməyi sayəsində hazırlanmış yeni Konstitusiya çoxəsrlik dövlətçilik ənənələrimizə və qabaqcıl dünya təcrübəsinə əsaslanmaqla yanaşı, milli və umumbəşəri dəyərləri də özündə əks etdirərək ölkəmizdə demokratik, hüquqi dövlət quruculuğuna, ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatın inkişafına güclü təkan vermişdir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında müasir sivil cəmiyyətlərin inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirən, hüquqi dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğuna imkan verən mütərəqqi ideya və dəyərlər geniş şəkildə öz əksini tapmış, insan hüquq və azadlıqlarının təminatı müəyyən edilmişdir. Ölkə Konstitusiyasında dövlətin cəmiyyətdə və ictimai münasibətlər sistemində rolu ilə əlaqədar yeni, Azərbaycanın əvvəlki Konstitusiyalarından tamamilə fərqli konseptual yanaşma əksini tapmışdır.

Yeni Konstitusiyasının preambulasında Azərbaycan xalqının Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyini, suverenliyini və ərazi bütövlüyünü qorumaq, Konstitusiya çərçivəsində demokratik quruluşa təminat vermək, vətəndaş cəmiyyətinin bərqərar edilməsinə nail olmaq, xalqın iradəsinin ifadəsi kimi, qanunların aliliyini təmin edən hüquqi, dünyəvi dövlət qurmaq, ədalətli iqtisadi və sosial qaydalara uyğun olaraq hamının layiqli həyat səviyyəsini təmin etmək, ümumbəşəri dəyərlərə sadiq olaraq bütün dünya xalqları ilə dostluq, sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşamaq və bu məqsədlə qarşılıqlı fəaliyyət göstərmək kimi ülvi niyyətlər bəyan edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlətin qurulması yolunda əhəmiyyətli mərhələ olub və indiyədək bu sənəd ölkəmizdə hüquqi islahatların aparılması, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunması, dövlət idarəçiliyinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində bünövrə rolunu oynayıb. Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyə qayıdışı ilə başlıca qayəsini müstəqillik, azərbaycançılıq, dövlətçilik, demokratiya, milli təraqqi, dünyəvilik kimi ümumbəşəri dəyərlər təşkil edən yeni bir ideologiyanın əsası qoyulmuşdur.

Ümummilli lider Heydər Əliyev demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində davamlı siyasət yürüdərək ölkədə insan hüquq və azadlıqlarının başlıca prinsiplərinin bərqərar olması üçün əsaslı zəmin yaratmışdır. Ulu Öndər 1995-ci il mayın 27-də Respublika Günü münasibətilə keçirilən təntənəli yığıncaqda demişdir: "Ən böyük nailiyyət, tariximizə yazılmış qızıl səhifə ondan ibarətdir ki, çoxəsrlik tariximizdə ilk dəfə Azərbaycan xalqı dövlət müstəqilliyini əldə edə bilmişdir, müstəqillik əhval-ruhiyyəsini hiss edə, dərk edə bilmişdir, müstəqil yaşamaq, öz taleyinin sahibi olmaq duyğularını dərk edə bilmişdir". Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının "Xalqın suverenliyi" başlıqlı 2-ci maddəsində deyilir: "Sərbəst və müstəqil öz müqəddəratını həll etmək və öz idarəetmə formasını müəyyən etmək Azərbaycan xalqının suveren hüququdur. Azərbaycan xalqı öz suveren hüququnu bilavasitə ümumxalq səsverməsi - referendum və ümumi, bərabər və birbaşa seçki hüququ əsasında sərbəst, gizli və şəxsi səsvermə yolu ilə seçilmiş nümayəndələri vasitəsilə həyata keçirir".

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası hüquqi dövlət quruculuğunun təməlini qoymaqla yanaşı, ölkədə konstitusiya nəzarəti institutunun - Konstitusiya Məhkəməsinin təsis edilməsinə də əsas yaratdı. Bu ali hüquqi sənədin qəbulundan sonra, qanunvericilik prosesində konstitusiya prinsiplərinin qorunması və vətəndaşların əsas hüquq və azadlıqlarının təminat altına alınması baxımından Konstitusiya Məhkəməsinin yaradılması əlamətdar hadisə olmuşdur. Məhkəmə 1998-ci ildən fəaliyyətə başlayaraq Azərbaycanın hüquqi sistemində mühüm boşluğu doldurmuş, hüququn aliliyini təmin edən əsas institutlardan birinə çevrilmişdir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev şərəfli dövlətçilik fəaliyyəti müddətində yalnız Azərbaycanı düşündü, onun müasirləşməsinə, qüdrətlənməsinə, çiçəklənməsinə çalışdı. Dahi Öndər Azərbaycanı daim gözəl və müasir görmək istəyirdi. Elə bu məramla da xalqın gələcək taleyinə biganə qalmadı. Müasirləşmə siyasətini özündən sonra layiqincə davam etdirəcək modern düşüncəli, yüksək idarəetmə və təşkilatçılıq qabiliyyətinə malik novator ruhlu lider yetişdirdi. Əgər Ulu Öndər Heydər Əliyevin müasirləşmə siyasəti ötən əsrin 70-ci illərində Azərbaycanı keçmiş SSRİ-nin ən qabaqcıl respublikası səviyyəsinə gətirib çıxardısa, 90-cı illərdə xoas və tərəqqidən inkişafa doğru keçidin mükəmməl strategiyasını təmin etdisə, onun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin modernləşmə kursu respublikamızı dünyanın sürətlə inkişaf edən ölkələrindən birinə çevirdi. Başqa sözlə, ümummilli lider Heydər Əliyevin başladığı müasirləşmə kursu möhtərəm Prezident İlham Əliyevin modernləşmə siyasəti ilə inamla davam etdirilir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası dinamik, inkişafda olan cəmiyyətin və dövlətin ehtiyaclarına cavab verən, dəyişən, ictimai-siyasi reallıqlara uyğunlaşdırılıb bilən bir sənəd kimi tarix boyu bir neçə dəfə təkmilləşdirilmişdir. Konstitusiyaya edilən dəyişikliklər və əlavələr ilk növbədə hüquqi bazanın daha da gücləndirilməsinə, dövlət idarəçiliyinin çevikliyinin və səmərəliliyinin artırılmasına, eləcə də vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının daha dolğun şəkildə təmin edilməsinə xidmət göstərmişdir. Bu dəyişikliklər Azərbaycan xalqının iradəsinin ifadəsi olaraq ümumxalq səsvermələri - referendumlar vasitəsilə həyata keçirilmiş və dövlətin legitimliyini daha da möhkəmləndirmişdir.

2002, 2009 və 2016-cı illərdə keçirilmiş referendumlar nəticəsində Konstitusiyanın bir sıra maddələrində mühüm dəyişikliklər edilmişdir. Bu dəyişikliklər dövlət institutlarının fəaliyyətinin daha səmərəli təşkilinə, vətəndaşların idarəetmədə iştirak imkanlarının genişləndirilməsinə və hüquqi islahatların dərinləşdirilməsinə yönəlmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası hüquqi əsasları müəyyən etməklə, eyni zamanda milli birliyin, dövlət suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün hüquqi təminatçısı kimi çıxış edir. Bu ali sənəd hər bir vətəndaşın dövlətə bağlılığının, dövlətin isə vətəndaş qarşısında məsuliyyətinin bərqərar olunmasında mühüm rol oynayır. Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən uzaqgörən və ardıcıl siyasi kurs sayəsində dövlətçilik ənənələrimiz möhkəmlənmiş, hüquqi sabitlik və idarəetmə dayanıqlığı təmin edilmişdir. Bütün bu hüquqi və siyasi təməl, Azərbaycanın suveren hüquqlarını qorumağa və xüsusilə də 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı öz ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün qətiyyətli addımlar atmağa imkan yaratmışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin düşünülmüş siyasəti, qətiyyəti və ordumuzun gücü sayəsinə torpaqlarımız erməni işğalından azad edilmiş, suverenliyimiz tam təmin edilmişdir.

2020-ci il sentyabrın 27-də başlayan və 44 gün davam edən Vətən müharibəsində dövlətçilik tariximizin parlaq səhifələri yazıldı, düşmən üzərində möhtəşəm qələbə qazanıldı. Noyabrın 10-da Ermənistan təslim olduğunu rəsmən elan etdi və kaputilyasiya aktını imzaladı. Bir ay sonra - dekabrın 10-da Bakıda Azadlıq meydanında Zəfər paradı keçirən Azərbaycan möhtəşəm Qələbəsini bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Bununla da, Azərbaycan XXI əsrdə ilk Zəfər paradı keçirən dövlət kimi dünya tarixinə düşdü.

Vətən müharibəsində xalqımız həmrəylik nümayiş etdirdi, vahid amal uğrunda birləşdi. 44 gün davam edən bu savaş xalq-iqtidar birliyinden güc alan Azərbaycanın qüdrətinin, milli birliyinin sarsılmazlığının göstəricisi oldu. Eyni zamanda Azərbaycan xalqının qazandığı zəfərin möhtəşəmliyi ölkə başçısı İlham Əliyevin mümkünsüzü mümkünə çevirmək qüdrətindən bəhrələndi. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı bu qürurverici tarixi günləri yaşamaqdan xoşbəxt olduğunu dilə getirir. Azərbaycan xalqı bu möhtəşəm Qələbə xəbərini səbirsizliklə gözləyirdi. Qürurverici haldır ki, heç bir beynəlxalq ədalətsizlik xalqımızın qələbəyə inamını sarsıtmadı, dövlət başçısının iradəsinə təsir etmədi. Hər ötən gün xalqımız Prezident İlham Əliyevin ətrafında getdikcə daha sıx birləşir, birliyimiz hər gün daha da güclənir. Bütün qələbələrin əsasında Prezident İlham Əliyevin mükəmməl diplomatik bacarıqları, dövlət maraqlarının təmin olunmasına istiqamətlənmiş xarici siyasət kursu dayanır.

44 günlük Vətən müharibəsi, 23 saatlıq antiterror tədbirləri, erməni işğalçılarının ayaqlarının torpaqlarımızdan kəsilməsi dünyaya sübut etdi ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev müdrik və uzaqgörən siyasətçidir. Ona göre ki, dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin tutduğu yol ümummilli lider Heydər Əliyev yoludur, ona qüvvət verən Ulu Öndərin ideyaları, arzuları və Azərbaycan xalqının sevgisidir.

Prezident cənab İlham Əliyevin yolu aydın məqsədlərə, nəcib amillərə, sülhə, dostluğa söykəndiyi üçün həmişə uğurlu olub. Dövlət başçısının ölkənin sosial-iqtisadi həyatındakı uğurları, beynəlxalq aləmdəki qazandığı nüfuz, xalqın rifahı, təhlükəsizlik sahəsində həyata keçirdiyi tədbirlər, ona xalqımız arasında sonsuz məhəbbət qazandırmışdır. Möhtərəm Prezident İlham Əliyev qeyd etmişdir: "Dövlətlər zəif olmur, onların rəhbərləri zəif olur. Qələbə qazanmaq bacarığı isə yalnız güclü liderləri olan dövlətlərə və xalqlara nəsib ola bilər".

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasi kursunun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2024-cü il 19 sentyabr tarixli 294 nömrəli Sərəncamına əsasən, sentyabrın 20-nin Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Günü və 28 dekabr 2024-cü il tarixli Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasında 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan edilməsi müasir hüquqi dövlət quruculuğu modelinin təkmilləşdirilməsi, suverenlik və təhlükəsizlik konsepsiyalarının daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində atılan məqsədyönlü **addımların bariz nümunəsidir.**

Elçin HACIYEV
Fəxri Hərbi prokuror, ədliyyə polkovniki